

**ПОРУШЕННЯ ПЕРЕВАЖНОГО ПРАВА НА ПРИДБАННЯ
ЧАСТКИ У ВИПАДКУ ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ЧАСТКУ
В СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ ТОВАРИСТВА**

Лисенко Юрій Олександрович

*аспірант кафедри права інтелектуальної власності
та патентної юстиції*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Одним із порушень, які допускаються під час звернення стягнення на частку в статутному капіталі товариства, є порушення переважного права на придбання частки інших учасників товариства. Попри те, що Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачає переважне право учасників товариства на придбання частки у випадку звернення на неї стягнення, крім продажу на аукціоні, на практиці не є виключними випадки, коли частка переходить до кредитора без повідомлення інших учасників товариства. Враховуючи, що новий набувач може здійснити подальше відчуження частки, ще до того як учасники встигнуть вжити заходи щодо захисту свого права переважного покупця, постає питання щодо обрання ефективного, належного способу захисту порушеного права. Вирішуючи питання щодо реалізації переважного права при зверненні стягнення на частку в статутному капіталі, потрібно врахувати, що наприклад, у відносинах застави частка може переходити на підставі акту прийому-передачі (з відкладальною умовою), у випадку її продажу. Натомість відповідно до Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» у випадку порушення переважного права, учасник товариства має право вимагати в судовому порядку переведення на себе прав і обов'язків покупця частки (частини частки). Важливе значення в цьому аспекті має ч.1 ст. 20 зазначеного Закону, яка чітко визначає, що переважне право на придбання частки (частини частки) іншого учасника товариства фактично виникає у випадку її продажу третій особі.

Слід відзначити, що такий підхід дещо обмежує права та інтереси учасників товариства, та створює підґрунтя для укладання відмінних від продажу угод з метою передання частки третім особам в обхід переважного права інших учасників.

Враховуючи, що у випадку звернення стягнення на частку її перехід не завжди відбувається саме на підставі договору купівлі-продажу,

постає питання щодо ефективних способів захисту товариства та його учасників, в тому числі через переведення прав покупця. З метою захисту прав та інтересів учасників товариства Цікало В. обґрунтовує необхідність поширити право учасника товариства на придбання частки іншого учасника не лише на відносини з третіми особами, але й на відносини з рештою учасників [1, с. 45].

Верховний Суд вважає, що переведення прав покупця можна здійснити лише в тому разі, якщо майно залишилось у володінні первісного покупця. Якщо ж останній вже передав належну йому частку іншій особі, то у такому разі переведення прав не є можливим, оскільки такий спосіб не захистить (не відновить) порушеного переважного права учасника на придбання частки, не забезпечить йому можливості придбати у власність частки, що була відчужені з порушенням його переважного права на їхнє придбання, таке рішення не буде підставою для припинення права власності на частку у статутному капіталі Товариства останнього покупця (власників частки).

У справі № 904/4790/20 було заявлено позов про переведення пропорційно до розміру належних учасникам товариства часток у статутному капіталі Товариства прав і обов'язків покупців (стягувачів) за договором про передачу майна (майнових прав), а саме частки у статутному капіталі Товариства, від боржника стягувачу в рахунок погашення боргу в межах виконавчого провадження. Під час розгляду справи було встановлено, що Стягувач, як новий учасник Товариства, відчужив спірну частку на користь іншої особи, відповідні зміни у складі учасників Товариства внесені до Державного реєстру. На підставі розгляду матеріалів справи у рішенні зазначено, що зважаючи на те, що відповідач вже передав частку новому набувачеві, це унеможливує здійснення переведення прав за договором, Верховний Суд доходить висновку, що у даному випадку у задоволенні позову необхідно було відмовити саме з підстав обрання позивачами способу захисту порушеного права, який хоч і передбачений законом, але, враховуючи конкретні обставини та права нових власників учасників, є неправильним [2].

Враховуючи, що частка може відчужуватись неодноразово з порушенням переважного права на її придбання, постає питання щодо обрання ефективного способу захисту. У рішенні по справі № 910/5625/23 про захист переважного права на придбання частки у статутному капіталі зокрема зазначено, що якщо купівля-продаж частки відбулася двічі та дійсний учасник дізнався про порушення його переважного права вже після завершення повторної купівлі-продажу частки, яка відбулася у зворотному напрямку від третьої особи назад до попереднього учасника і він втратив статус учасника товариства, то

право на продаж частки товариства попередньому учаснику, обмежується обов'язком запропонувати частку дійсному учаснику, який має переважне право на таку купівлю. У випадку, коли частка була предметом кількох послідовних правочинів, тобто кілька разів відчужувалася, порушуючи переважне право учасника, учасник чие переважне право було порушене, може вимагати переведення прав за останнім договором [3].

Вбачається, що з метою ефективного захисту прав та інтересів товариства у випадку реалізації частки у виконавчому провадженні, доцільно надати переважне право на її придбання також товариство. Зазначене право може бути реалізовано у випадку відмови інших учасників товариства від реалізації переважного права на придбання частки.

Література:

1. Цікало В. Засада пропорційності здійснення переважного права учасників товариства на придбання частки (її частини) іншого учасника. *Juris Europensis Scientiac*. 2023. Вип.1. С.42-46.
2. Постанова КГС ВС від 14 червня 2022 р. у справі № 904/4790/20. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104747629>
3. Постанова Верховного Суду від 02 жовтня 2025 року Справа № 910/5625/23. <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=130881134>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-63>

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ УЧАСТІ АДВОКАТУРИ В СИСТЕМІ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Лукашук Андрій Володимирович

здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

Інституційні засади участі адвокатури в системі безоплатної правової допомоги (БПД) в Україні ґрунтуються на поєднанні державного регулювання (через систему центрів БПД) та принципів незалежності адвокатури. Адвокати забезпечують надання професійної правничої допомоги (як вторинної БПД) особам, які мають право на неї за законом. До інституційних засад участі адвокатури в системі БПД можна віднести: 1) законодавча основа діяльності - Конституція України, якою